

Förebyggande arbete inom framtidens barnhälsovård

Sarah Wamala, Statens folkhälsoinstitut

13 maj 2009

Barnadödlighet

- **9,7 miljoner barn upplevde inte sin 5-årsdag**
  - I genomsnitt; 72 döda per 1 000 levande födda i utvecklingsländer, jämfört med 6 döda per 1 000 levande födda
- **Största spädbarnsdödlighet under 5 år:**
  - Sierra Leone; 270 dog per 1 000 levande födda
  - Angola; 260 dog per 1 000 levande födda
  - Afghanistan; 257 dog per 1 000 levande födda

Afrika söder om Sahara sticker ut?

- I Afrika söder om Sahara dör 1 av 6 barn innan de fyller 5 år
- en förbättring från 187 döda per 1,000 levande födda (år 2000) till 160 döda (år 2006)
- 22 procent av alla världens barn föds i Afrika söder om Sahara, men 49 procent av alla barn som dör under 5 år befinner sig där

Orsaker

- 88 procent av barnadödlighet i fattiga länder förklaras av bristande tillgång till rent vatten och dålig hygien
- Bristande näring
- Bristande hälsosjukvård
- Bristande social infrastruktur

Hur ser det ut i Sverige?

- År 2007 föddes 107 000 barn i Sverige, av dem dog 120 flickor och 148 pojkar före sin ettårsdag.
- Det vill säga spädbarnsdödlighet på 2,3 per 1 000 levande födda bland flickorna och 2,7 per 1 000 bland pojkarna

God barnhälsa 1-14 år enligt UNICEF 2006

1. Sverige
2. Nederländerna
3. Finland
4. Danmark
5. Italien

Vad är det som gör att Sverige är på toppen när det gäller barnhälsa?

- Hälsan hos nyfödda har förbättrats
- Skadeförebyggande insatser

Under 2000-talet

- Fetma har minskat/stannat av
- Barn äter mera grönsaker och frukt

Svenska välfärdssystemet och barns hälsa

- Universell hälso- och sjukvård (inkl. tandvård, primärvård) för alla barn under 18 år
- Universell familjeförsäkring (föräldraledighet, vård av sjuka barn, barnbidrag, bostadsbidrag)
- Universell förskolan redan från 1 år
- Barns rättigheter i samhället
- **Nytt: Universellt föräldrastöd till alla föräldrar med barn 0-18 år)**

Responsive parenting: interventions and outcomes

Neir Eshel,^a Bernadette Daelmans,^b Meena Cabral de Mello,^b & Jose Martines^b

Abstract In addition to food, sanitation and access to health facilities children require adequate care at home for survival and optimal development. Responsiveness, a mother's/caregiver's prompt, contingent and appropriate interaction with the child, is a vital parenting tool with wide-ranging benefits for the child, from better cognitive and psychosocial development to protection from disease and mortality. We examined two facets of responsive parenting — its role in child health and development and the effectiveness of interventions to enhance it — by conducting a systematic review of literature from both developed and developing countries. Our results revealed that interventions are effective in enhancing maternal responsiveness, resulting in better child health and development, especially for the neediest populations. Since these interventions were feasible even in poor settings, they have great potential in helping us achieve the Millennium Development Goals. We suggest that responsiveness interventions be integrated into child survival strategies.

Bulletin of the World Health Organization 2006;84:992-999.

Voir page 997 le résumé en français. En la página 998 figura un resumen en español.

نظرة على الملخص بالعربية في صفحة 998.

Introduction

With only a decade left to achieve the Millennium Development Goals, the status of the world's children remains grim. Every year, 10.6 million children

child behaviour the caregiver — most often the mother — is responding to: a sign of illness, a verbal overture, a facial expression or an exploratory initiative. In each case, however, the mother's ac-

and social wellbeing of children, as well as the efficacy of interventions directed at enhancing maternal responsiveness

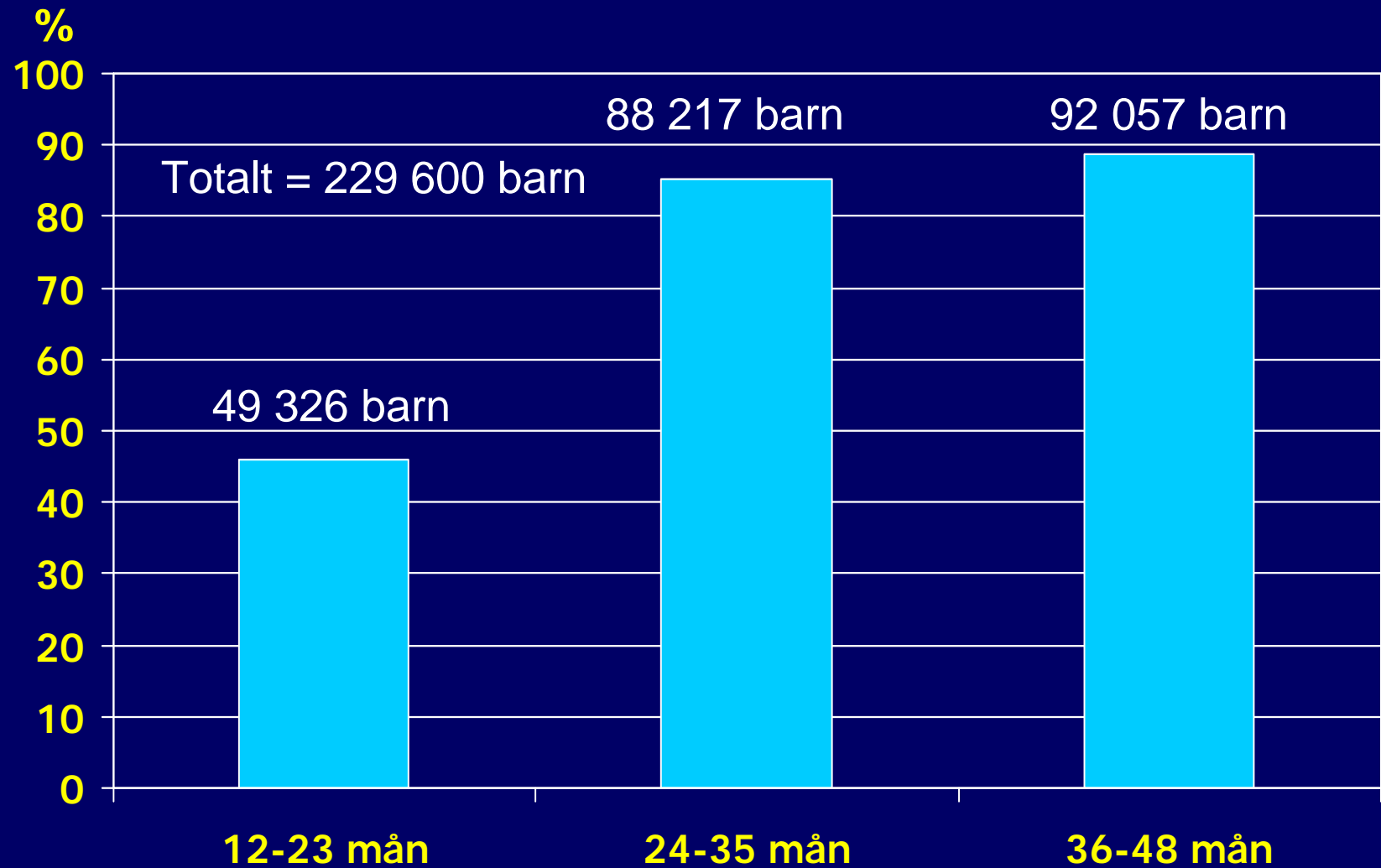
Methods

Några viktiga arenor för barnhälsa

- MVC / BVC
- Ungdomsmottagningar
- Förskolan
- Skolan

Svenska barn i förskolan, 2007

Positiva effekter av förskolan med hög kvalitet

- Bättre kognitiva färdigheter
- Bättre språkutveckling
- Bättre färdigheter i socialt samspel
- Bättre färdigheter i matematik

BVC

Förebyggande av ohälsan hos barnet

Målsättning för sjuksköterska på BVC

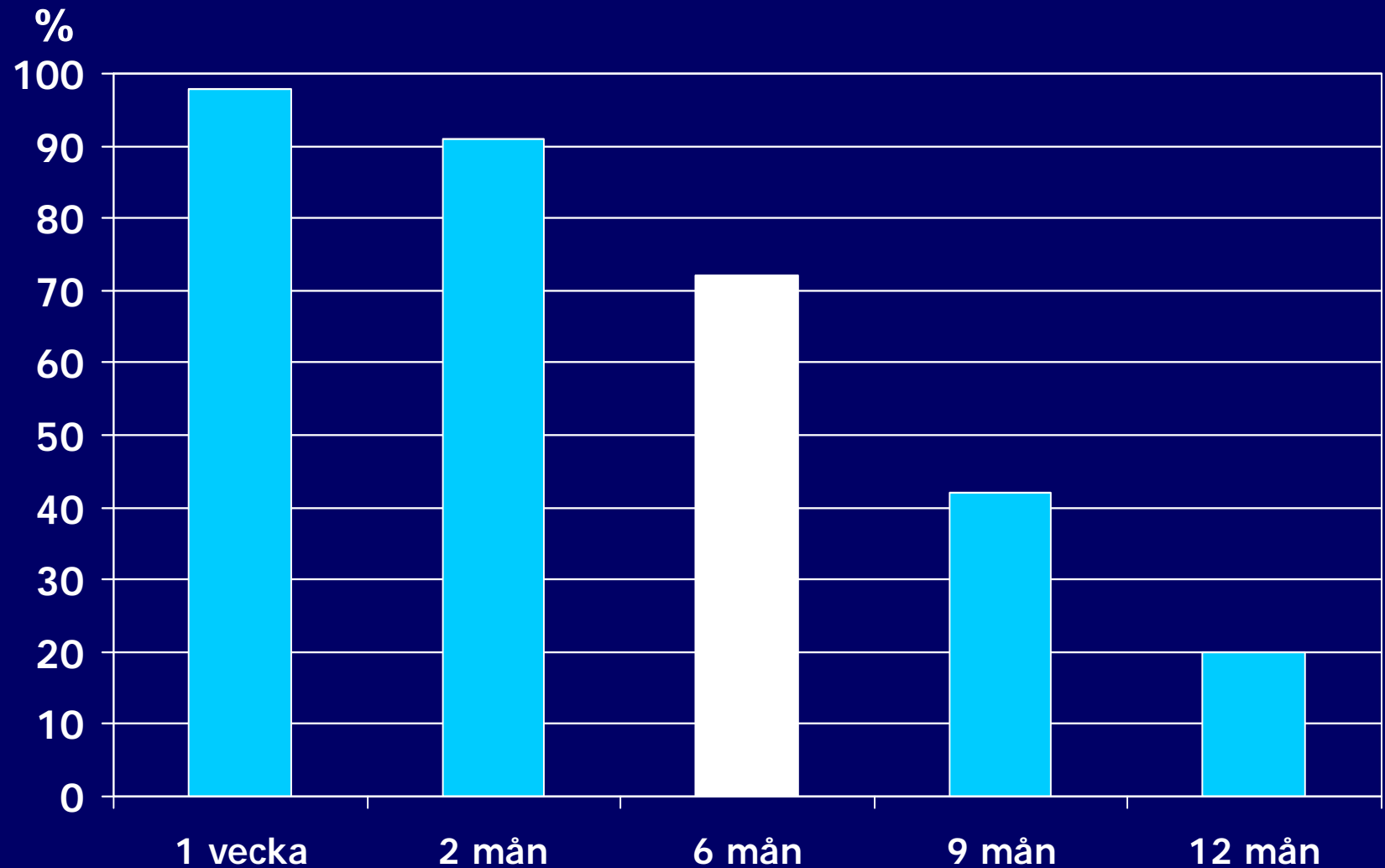
– Att främja barnens hälsa, trygghet och utveckling.

Socialstyrelsens Allmänna Råd 1991:8 sätter upp följande huvudmål:

- Att minska dödlighet, sjuklighet och handikapp hos nyblivna mödrar och deras barn
- Att minska skadlig påfrestning för föräldrar och barn
- Att stödja och aktivera föräldrar i deras föräldraskap och härigenom skapa gynnsamma betingelser för en allsidig utveckling för barn

Amning i Sverige, barn födda 2004

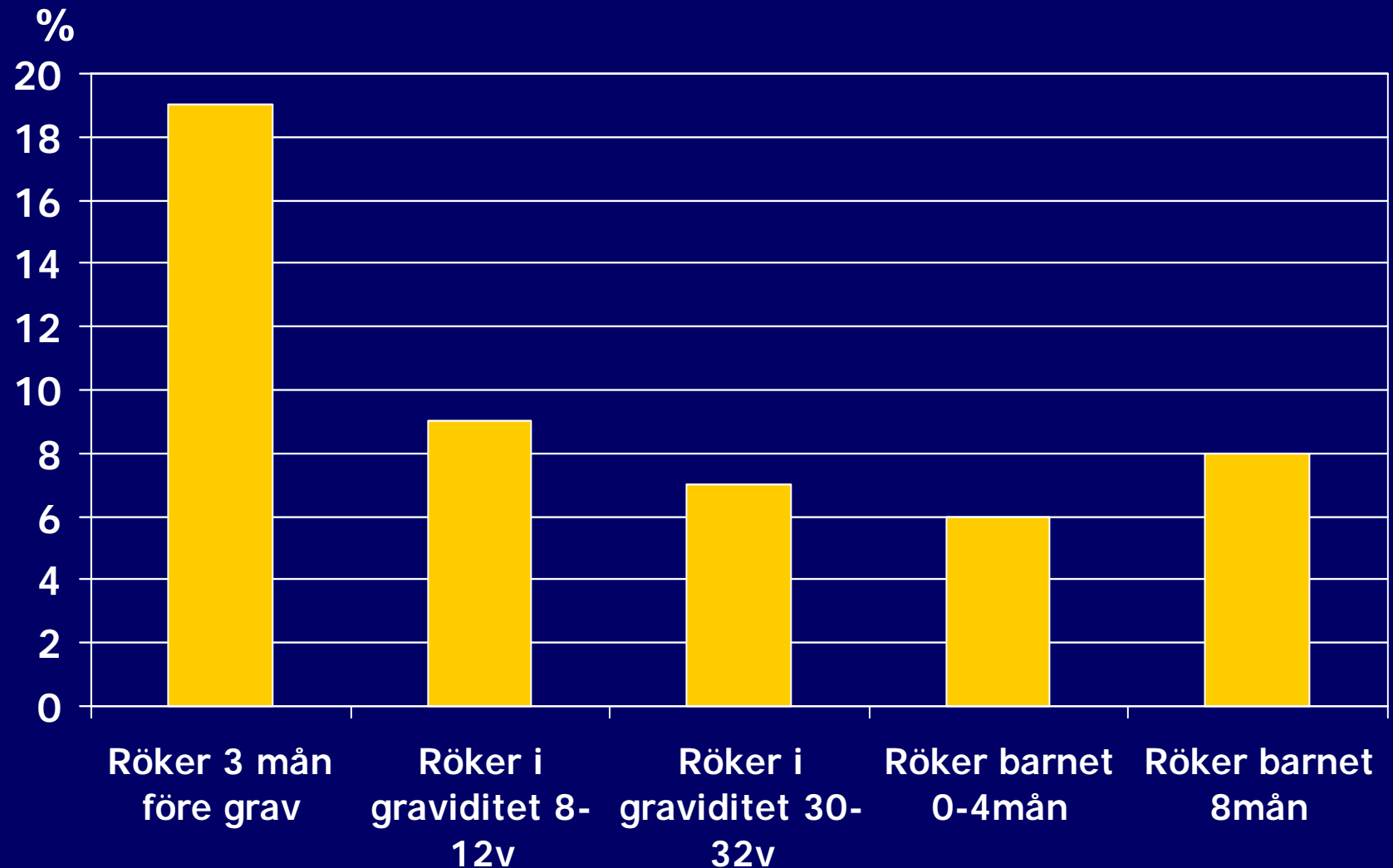
Delmål för sjuksköterska på BVC

- Att genomföra differentierad hälsoövervakning av alla barn före skolåldern
- Att minska väsentliga hälsoproblem för barnfamiljen
- Att ge behovsanpassad service, stöd och vård till föräldrar och barn
- **Att uppmärksamma och förebygga förhållanden i närmiljö och samhälle som kan hota barns hälsa**

I sitt arbete har sjuksköterskan 15 lagar att följa

Rökning hos mödrar 2006

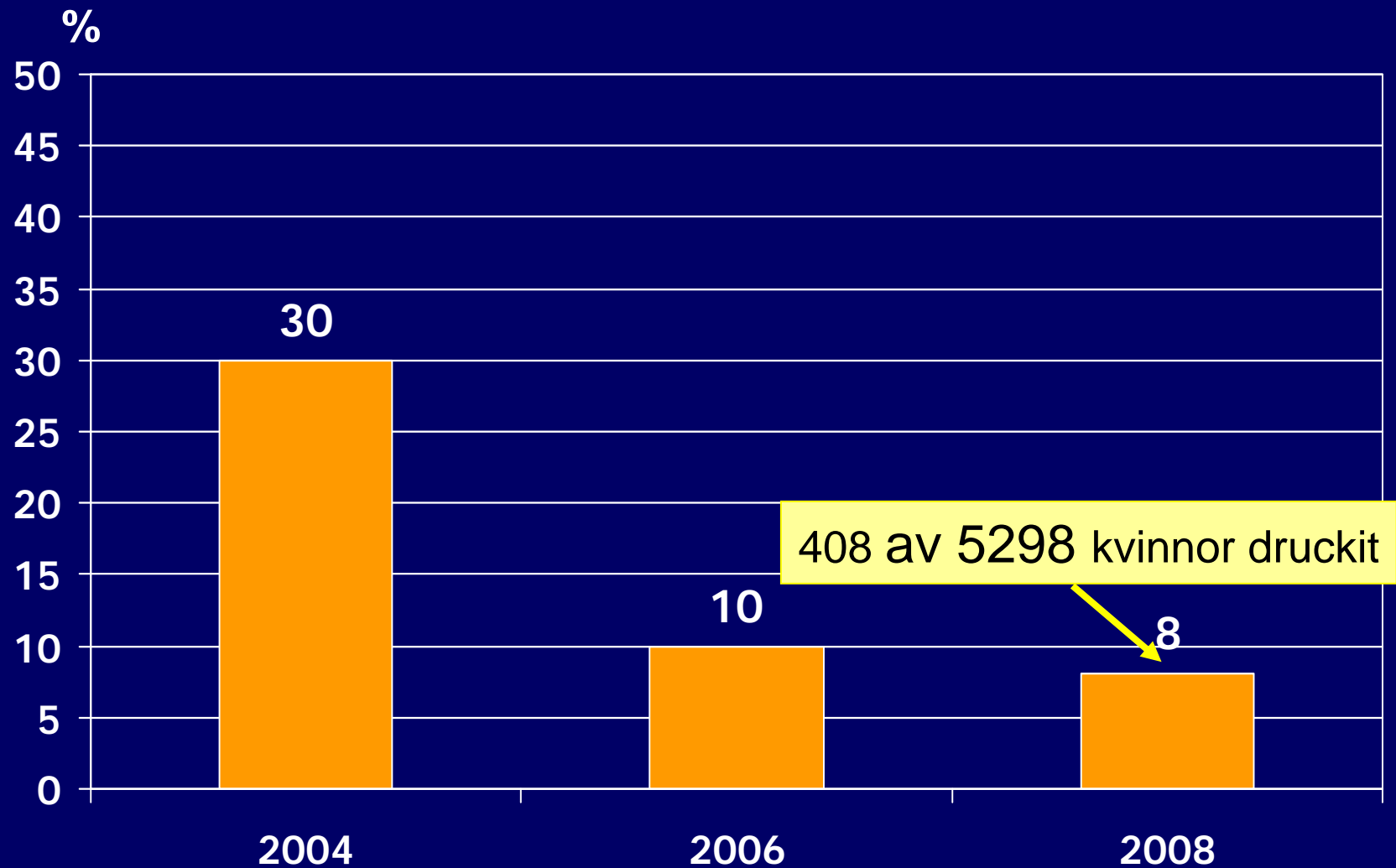

Regeringens nationella strategi för tobaksprevention (2008-2010)

- En tobaksfri livsstart från år 2014.
- En halvering till år 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa.
- En halvering till år 2014 av andelen rökare i de grupper som röker mest.
- Ingen ska ofrivilligt utsättas för rök i sin omgivning.

Alkohol och graviditet

Kulturella skillnader/attityder?

- Resultatet visade att endast 3 procent av de gravida kvinnorna i Madrid drack alkohol mot dåvarande 15 procent i Stockholm.
- Exponering av fostren för skadliga mängder alkohol låg i Madrid (<1 procent) under Stockholm (16 procent).
- Kunskapen om att man inte dricker när man är gravid överförs från generation till generation i Madrid. Det var allmän kunskap att gravida kvinnorna inte dricker alkohol.

Utmaningar

1. Tidigt upptäckt av barn i fara och tidiga insatser
2. Sociala klyftor
3. Samordning av förebyggande insatser på ett effektivt sätt
4. Engagera föräldrar

Utmaningar

1. Tidigt upptäckt av barn i fara och tidiga insatser

Institutets Riskbruksprojekt

Riskbruksprojektets mål är att barnmorskan i primärvården ska:

- få kunskap om alkoholens inverkan på graviditet och foster
- få kunskap om metoder och tillgängliga instrument för att identifiera riskbruk
- ta konsekvenser av upptäckt av riskbruk hos gravida

Riskbruksprojektets Uppmärksamhetsveckan 3-7 november 2008

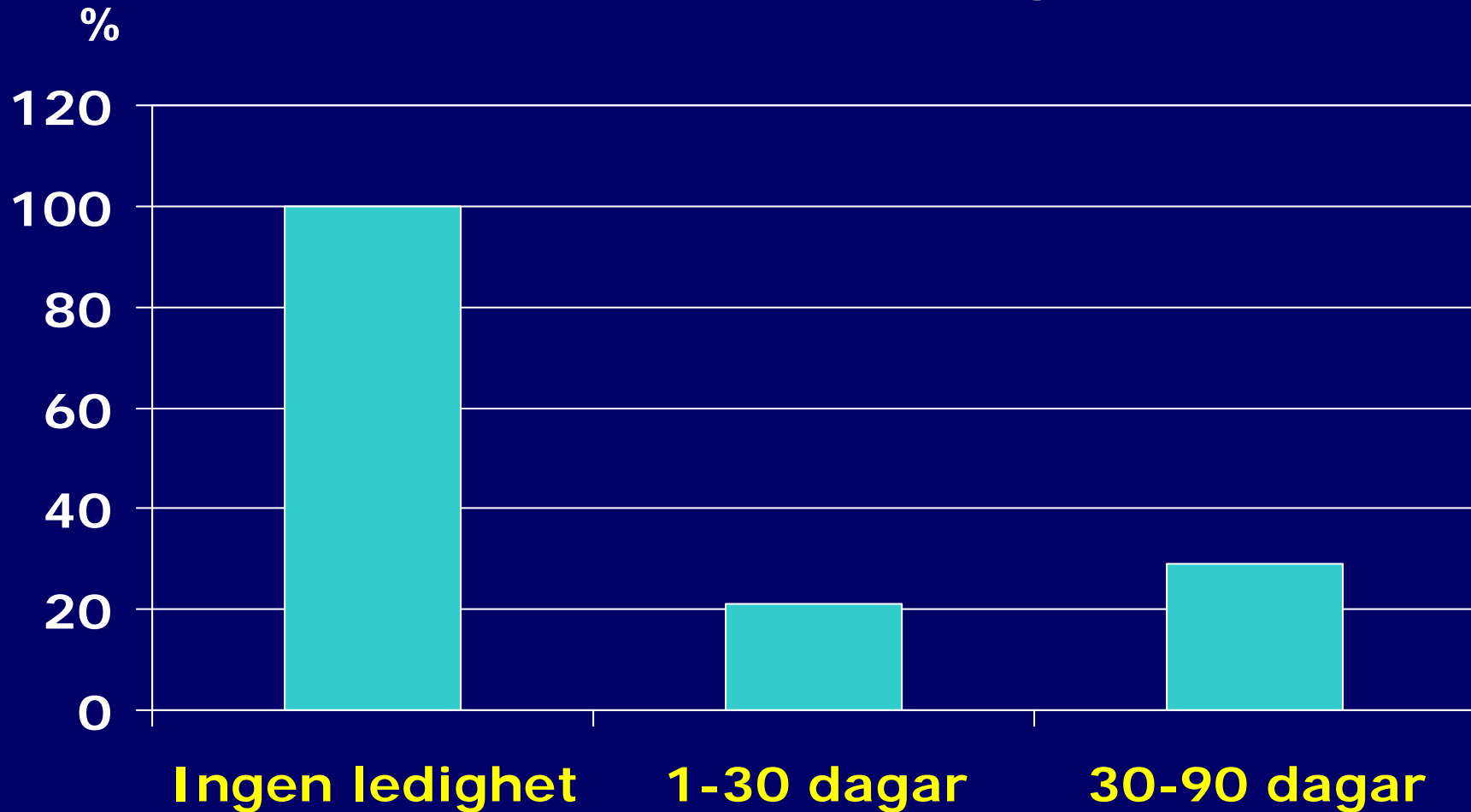
- Drygt 6000 föräldrar som besökte barnavårdscentralerna i Stockholms län fick svara på en enkät
- Ca. 70% av föräldrarna hade barn som var yngre än tolv månader.

Alkoholbeteende under småbarnstiden upp till 12 mån (2008)

Risk för alkoholrelaterad vård och skador i relation till pappaledighet

Folkhälsoinstitutets uppdrag

– Barn i utsatta miljöer

- Institutet ska fördela 75 miljoner i stimulansbidrag till länsstyrelserna för att kommunerna ska arbeta med förebyggande insatser för barn i utsatta familjer (förekomst av missbruk, psykisk sjukdom)
- Institutet ska kartlägga kommunernas förebyggande insatser för barn i utsatta familjer.

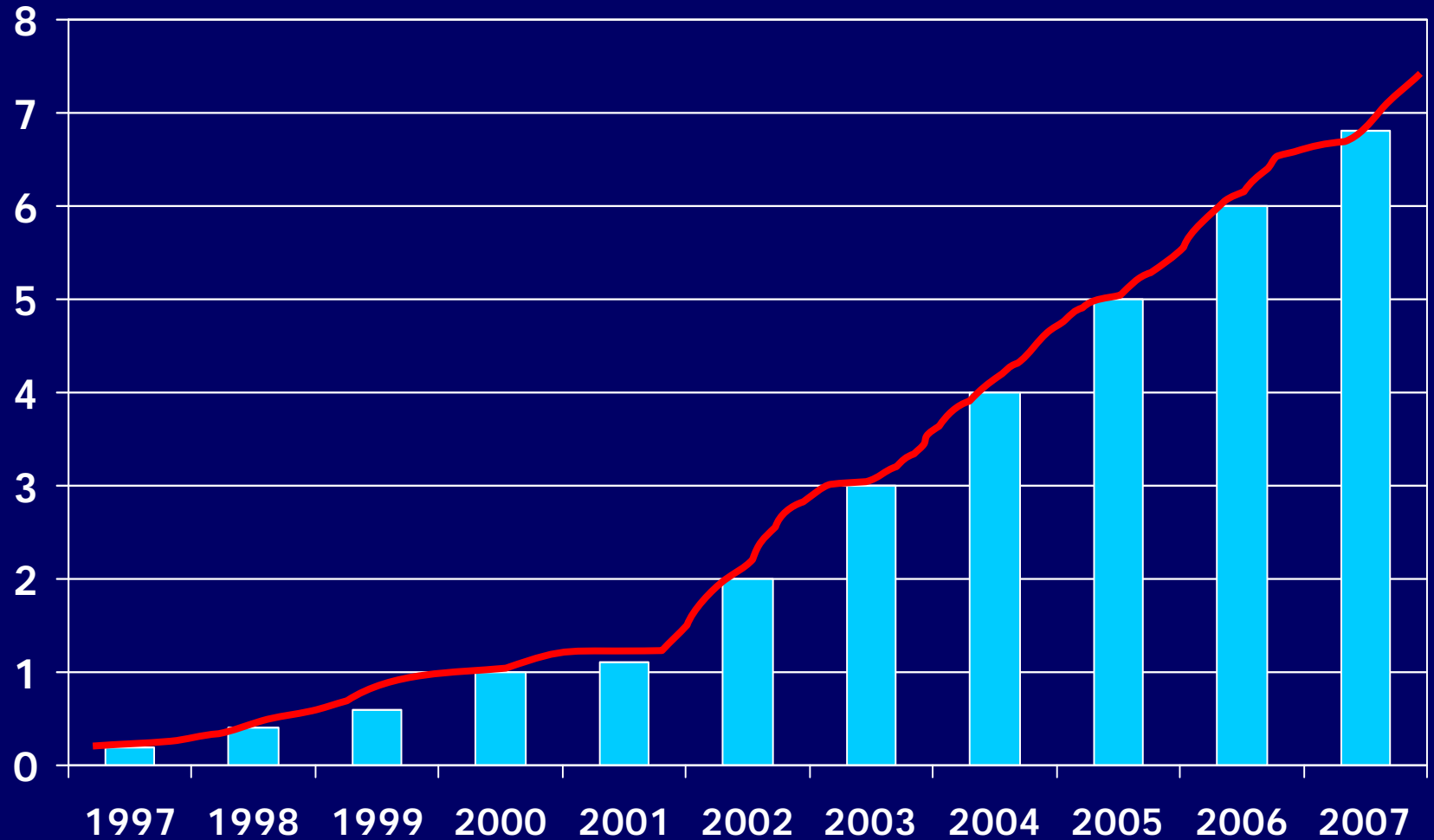
Utmaningar

2. Sociala klyftor

ADHD medicinering i Sverige

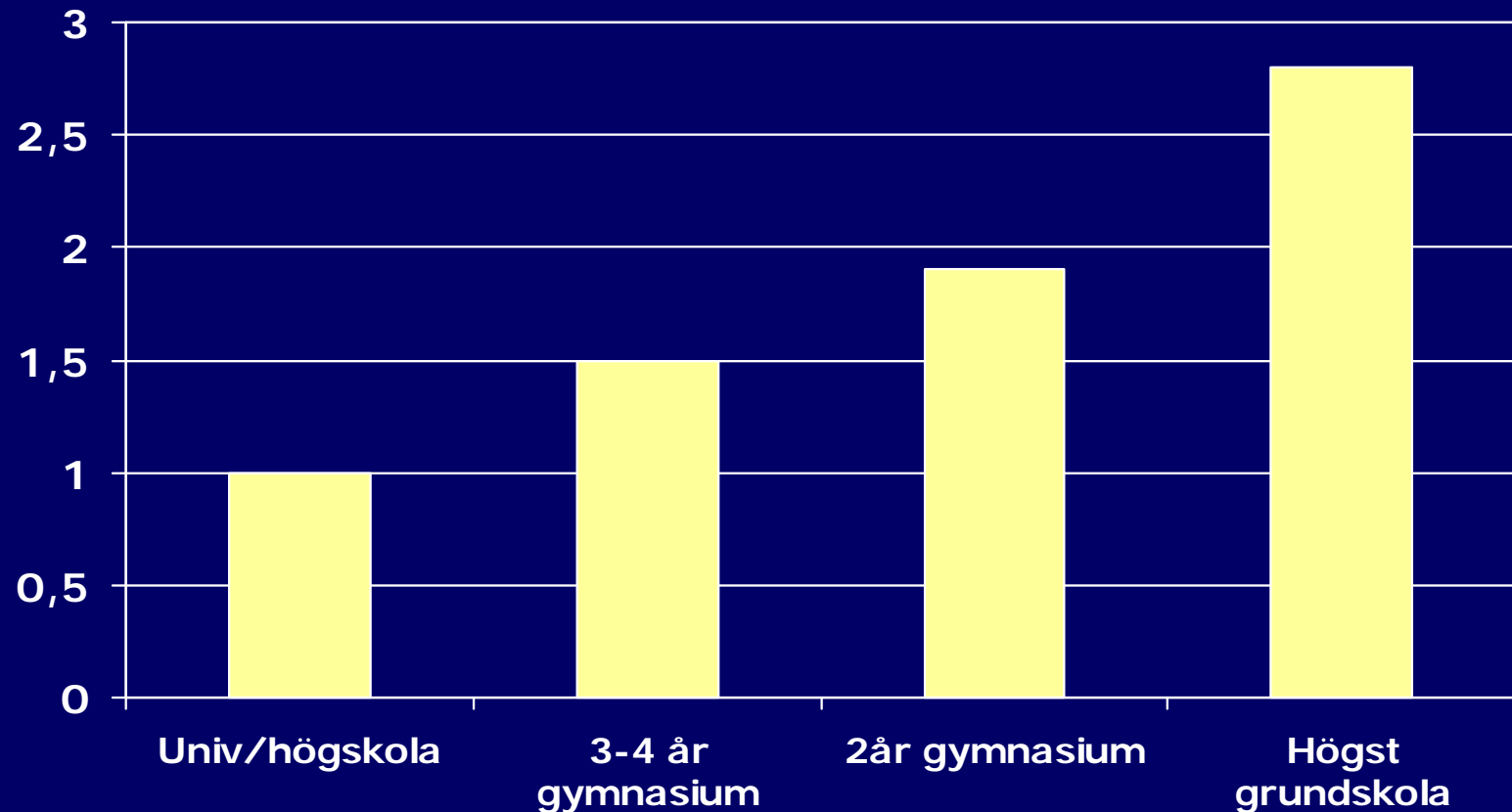
Per 1000

Statens
folkhälsoinstitut

Ref. Folkhälsorapport, 2009

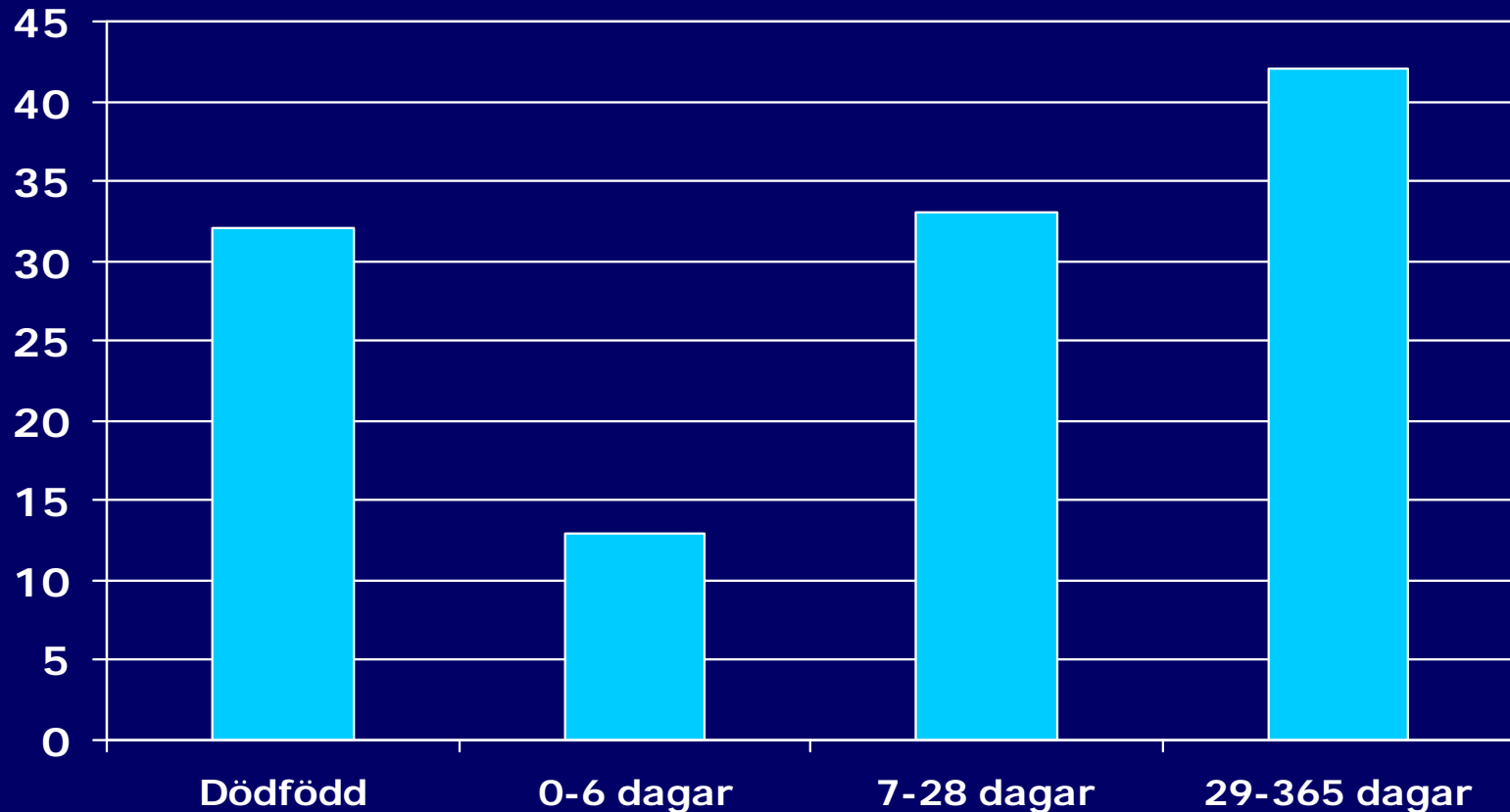
ADHD medicinering i relation till mammas utbildningsnivå

Ökad risk för barnadödlighet för barn

(mamma med låg disponibel inkomst jämfört med

Risk för
dödlighet
mamma med hög inkomst)

Utmaningar

3. Samordning av förebyggande insatser på ett ekonomiskt effektivt sätt

Utmaningar

4. Engagera och stödja föräldrar

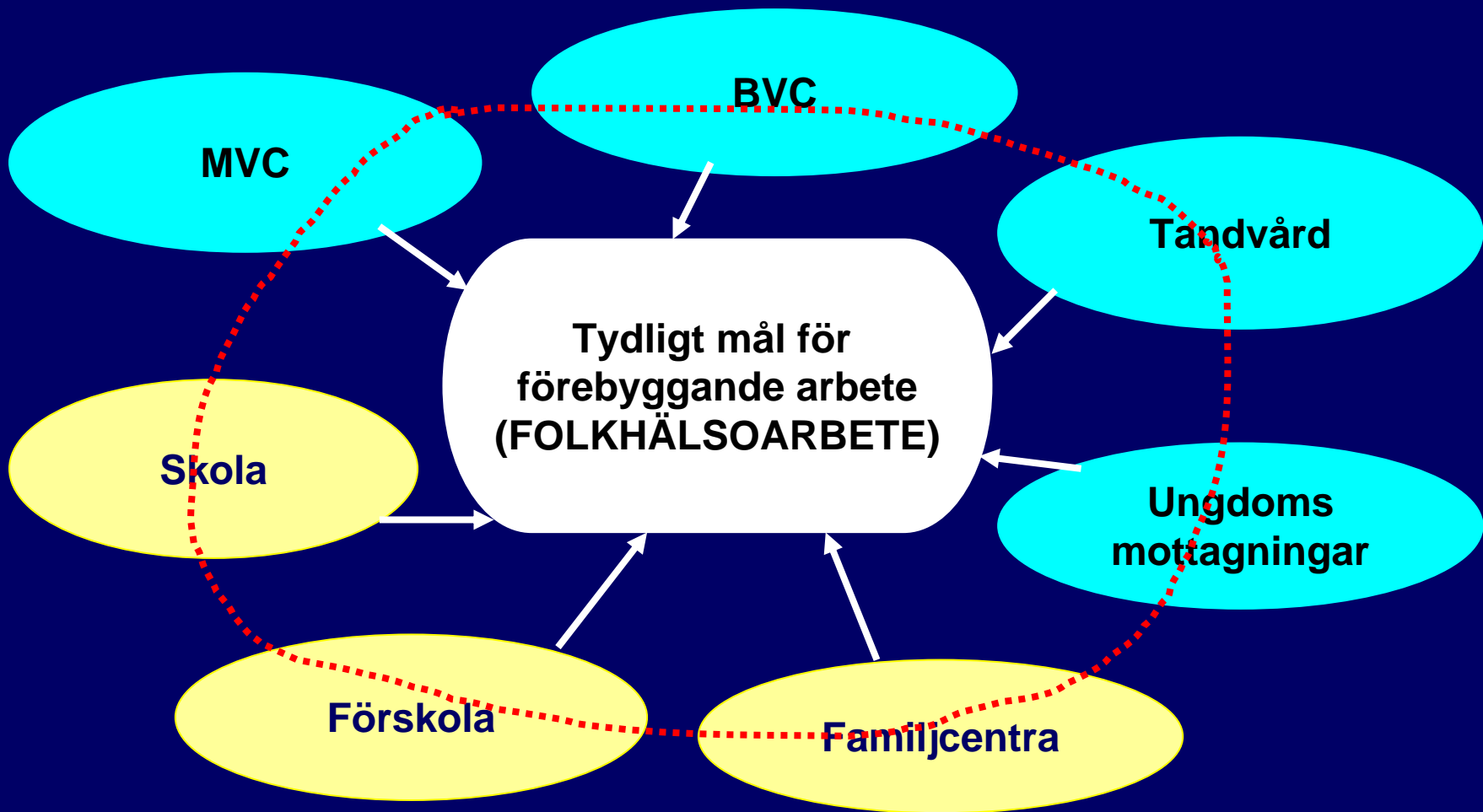

Nationell strategi för ett utvecklat föräldrastöd – en vinst för alla

- Stödet bygger dels på befintliga strukturer och samverkan mellan de aktörer som vanligtvis har barn och föräldrar som målgrupp (*Ideella organisationer, MVC, BVC, familjerådgivning, skola, förskola inklusive öppen förskola, skola, socialtjänst, bostadsbolag, polis, näringsliv m.fl.*)
- Den nationella strategin för föräldrastöd är en strategi för ett universellt förebyggande föräldrastöd, dvs. att alla föräldrar erbjuds samma möjligheter till stöd och hjälp.
- Målsättningen med ett universellt förebyggande föräldrastöd är att via föräldrar främja barns hälsa och positiva utveckling och maximera barnets skydd mot ohälsa och sociala problem. Ingen enskild grupp av föräldrar, eller enskild förälder, väljs ut av något skäl.

Förebyggande arbete med barn

Folkhälsoinstitutets uppdrag - föräldrastöd

- Folkhälsoinstitutet ska fördela 70 miljoner i stimulansbidrag till ett urval av kommuner, som institutet ska ansvara för
- Institutet ska bilda ett samverkan grupp för föräldrastöd
- Institutet ska skapa dialog forum för kommuner och idéburna organisationer kring föräldrastöd
- Institutet ska utveckla och ansvara för ett webbaserad öppna jämförelser

**”Att investera i barnen är inte enbart en
människlig rättighet utan är nödvändig
och lönsamt för samhällsutveckling”**

Ett stort tack!

www.fhi.se